

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א

זכירת מעשה עמלק

שכתוב (במדבר כ"ד, כ') "ראשית גוים עמלק", ותרגומו, ריש קרביא דישראל הוה עמלק. שהכל היו יראים מהם בשמעם היד הגדולה אשר עשה להם ה' במצרים, והעמלקים ברוע לבבם ובמזגם הרע לא שתו לבם לכל זה ויתגרו בם, והעבירו מתוך כך יראתם הגדולה מלב שאר האומות. וכענין שמשלו בזה משל רבותינו זכרונם לברכה [תנחומא כאן] ליורה רותחת שאין כל בריה יכולה לירד לתוכה, ובא אחד וקפץ וירד לתוכה, אף על פי שנכוה, הקר אותה לאחריים. ועל זכירת ענינם זה נאמר (דברים כ"ה, י"ז) "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים".

משרשי המצוה, לתת אל לבנו שכל המיצר לישראל שנאוי לפני השם ברוך הוא, וכי לפי רעתו וערמת רוב נזקו תהיה מפלתו ורעתו, כמו שאתה מוצא בעמלק כי מפני שעשה רעה גדולה לישראל שהתחיל הוא להזיקם ציונו ברוך הוא לאבד זכרם מני ארץ ולשרש אחריו עד כלה.

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה שחיוב זכירה זו היא בלב ובפה, וכן הוא בספרי, "זכור את אשר עשה" וגו', יכול בלבבך, כשהוא אומר "לא תשכח" הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיו, עד כאן בספרי, כדי שלא ישכח הדבר, פן תחלש איבתו ותחסר מהלבבות באורך הזמנים.

זאל הזכירה הזאת בלב ובפה לא ידענו בה זמן קבוע בשנה או ביום כמו שנצטוינו בזכירת יציאת מצרים בכל יום ובכל לילה, והטעם כי בזכירה היא עיקר הדת, וכמו שהרחבנו הדבור על זה בהרבה מקומות בספרי. אבל טעם זכירת מה שעשה עמלק אינו רק שלא תשכח שנאתו מלבנו, ודי לנו בזה לזכור הענין פעם אחת בשנה או שתי שנים ושלש. והנה בכל מקומות ישראל קוראים ספר התורה בשנה אחת או בשנים או שלש לכל הפחות, הנה הם יוצאים בכך מצוה זו. ואולי נאמר כי מנהגן של ישראל בפרשת זכור לקרותה בשבת מיוחד בכל שנה תורה היא ומפני מצוה זו היא שקבעו כן, והוא השבת שלפני פורים לעולם. ודין יהיה לקרותה ביום פורים לפי שהוא מענינו של יום כי המן הרשע היה מזרעו, אבל להודיע שקודם נס זה נצטוינו בזכירה זו קבעו הפרשה קודם לפורים, אבל סמכוה לפורים על דרך מה שיאמרו זכרונם לברכה במקומות סמכו ענין לו. ועובר על זה ולא זכר בלבו וקרא בפיו מעולם, מה שעשה עמלק לישראל ביטל עשה זה,

א) כתוב בתורה הקדושה "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. אשר קרף בדרך ויזנב בך כל הנפשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים. והיה בהניח ה' אלקיך לך מפל איביך מסביב בארץ אשר יקנך אלקיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח" (דברים כ"ה י"ז-י"ט).

כתב הרמב"ם (הלכות מלכים פרק ה' ה"ה): מצות עשה לאבד זכר עמלק, שנאמר תמחה את זכר עמלק, ומצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו, כדי לעורר איבתו, שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק, מפי השמועה למדו זכור בפה לא תשכח בלב, שאסור לשכוח איבתו ושנאתו.

ב) עוד כתב הרמב"ם בספר המצוות: המצוה הקפ"ט היא שצונו לזכור מה שעשה לנו עמלק מהקדימו להרע לנו ושנאמר זה בכל עת ועת (ראה להלן סעיפים ד'-ה'), ונעורר הנפשות במאמרים להלחם בו, ונזרז העם לשנוא אותו עד שלא תשכח המצוה ולא תחלש שנאתו ותחסר מן הנפשות עם אורך הזמן. והוא אמרו יתעלה "זכור את אשר עשה לך עמלק". ולשון סיפרי "זכור את אשר עשה לך" בפה, "לא תשכח" בלב. כלומר אמור מאמרים בפיו שיחייבו בני אדם שלא תסור שנאתו מהלבבות. ולשון ספרא (ר"פ בחקתי) "זכור את אשר עשה לך עמלק", יכול בלבבך כשהוא אומר "לא תשכח" הרי שכחת הלב אמורה הא מה אני מקיים "זכור" שתהא שונה בפיו. הלא תראה שמואל הנביא כשהתחיל לעשות המצוה הזאת איך עשה, שהוא זכר תחלה מעשהו הרע ואחר כך צוה להרגם והוא אמרו יתעלה (ש"א ט"ו) "פקדתי את אשר עשה לך עמלק לישראל אשר שם לו בדרך בעלותו ממצרים".

ושם בחלק ל"ת כתב: והמצוה הנ"ט היא, שהזהירנו משכוח מה שעשה לנו זרע עמלק והקדימם להזיק לנו. וכבר בארנו במצות קפ"ט מצות עשה, לזכור מה שעשה לנו עמלק ולחדש שנאתו מצות עשה. וכן אנחנו מזהירים מהשליך זה מלבנו ומשכוח אותו והיא מצות לא תעשה והוא אמרו יתעלה (ס"פ תצא) "לא תשכח". ובספרי "זכור" בפה "לא תשכח" בלב. כלומר לא תשליך שנאתו ולא תסירנה מנפשך.

ג) ובספר החינוך (מצוה תר"ג) כתב: שנצטוינו לזכור מה שעשה עמלק לישראל שהתחיל להתגרות בם בצאתם ממצרים בטרם נשא גוי וממלכה ידו עליהם, וכענין

וגם עבר על לאו הבא על זה שהוא לא תשכח, כמו שנכתוב בסוף הלאוין שבסדר זה [מצוה תר"ה] בעזרת השם.

ישם כתב: שנמנענו מלשכוח מה שעשה עמנו עמלק, כלומר התחלתו להזיק לנו, ועל זה נאמר בפרשה זו של עמלק, "לא תשכח". וכתוב בספרי, זכור, בפה, לא תשכח, בלב, כלומר לא תשליך שנאתו ולא תסירה מנפשך בענין שתשכח אותה.

ד) והעיר במנחת חינוך שם: ולשון הר"מ, ומצות עשה לזכור תמיד וכו', נראה מדבריו דהיא מן המצוות התמידיות, כמו שמנה הרב המחבר בהקדמת הספר באגרת שש מצוות תמידיות. ומדברי הרב המחבר נראה דדי בפעם אחת כל ימיו.

ה) וכתב בספר חרדים (פרק ד' "מצוות עשה מה"ת התלויות בפה ובקנה ואפשר לקיימן בכל יום" אות כ"א) וז"ל: מצות עשה לזכור תמיד מה שעשה לנו עמלק, שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק, ודרשו בספרי יכול בלב, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת לב אמור, הא מה אני מקיים זכור, בפה. וכתב סמ"ק דבשבת שלפני פורים שאנו קורין ברבים בספר תורה בפרשת זכור אנו מקיימים מצוה זו. אבל מלשון רמב"ם וסמ"ג משמע שמצות זכירה בכל יום.

המציאות בתקוני זוהר, כשהש"ץ אומר קדיש, אומרים הצבור "ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק", ואח"כ עונין אמן יהא שמיה רבא, וכן העידו הזקנים, שהיה מנהג זה בקאשטייליא בזמן הרבנים הגדולים הרב הגדול ר' יצחק אבוהב והרב הגדול ר' יצחק דילאון זצ"ל, וכן המנהג גם היום במקומות הרבה. ושבת שלפני פורים שקורין פרשת זכור, היינו כדי לקיים המצוה בזמן מפלת המן שהיה מזרע עמלק בפומבי זכר לנס, (ממנין תרי"ג).

ישם (מצוות לא תעשה מן התורה התלויות בלב ואפשר לקיימן בכל יום פרק א' אות י"ב), וז"ל: שלא להסיר מלבבינו הרע שעשה לנו עמלק, שנאמר "לא תשכח" (דברים כ"ה, י"ט) וכשיהיה לנו כח ננקום ממנו, (רמב"ם סמ"ג ורשב"ץ, ממנין תרי"ג).

שלא להתרפות בשום מצוה מן המצוות בכל מקום ובכל עת

ו) עוד כתב בספר חרדים (פרק ס'): צריך אדם להיות ירא וחרד ולפשוט בגדי עצלות ולאזור מתניו בחזקה, לקיים מכוון מלכו של עולם שבראנו לכבודו לשרתו ולברך בשמו בלי רפיון, כדאמרו ז"ל (ברכות ס"ג א) המרפה עצמו בדברי תורה או במצות אפי' במצוה קלה אין בו כח לעמוד ביום צרה. וזה טעם שני לסמיכות פרשת תבא לפרשת זכור דעמלק, ולעיל מינה לא תעשו עול במדה ובמשקל ופירש רש"י בשם רז"ל סמך מידות לעמלק, לומר, שאם תחטא במדות הרי אני מגרה בך את הדוב. פירוש לפירושו דזכור זה כזכור דמרים, שרוצה לומר תזכור מה שנעשה למרים על לשון הרע ותזהר פן תלקה אתה כמותה. הכא נמי הא בתחילה כשבא עמלק כתיב "וילחם עם ישראל ברפידים" ופירושו, בשביל שרפו ידיהם מן התורה ומן המצוות, לכך לא תרף ידך מן המצוות ולא תחטא במצוות לא תעשו עול במשפט במדה ומשקל ברפיון ידים, לומר אין חסר במדה זו אלא כל שהוא. וכמה דקדוקין שצונו יתברך בסיני שאסור למכור במדה חסרה אפילו לנכרי כדכתב סמ"ג, ואסור להשהותה בבית אפילו לעביט של מי רגלים כדמפורש בגמרא, הלכך סמך זכר עמלק אצל מצוות ל"ת [דמידות], ומינה נזכר זכרון עמלק בכל מצוות לא תעשה.

ז) ובפלא יועץ (עיר זכרונות) כתב: בזכירת מעשה עמלק הרשע, ימח שמו וזכרו, יתן אל לבו צער השמים שאין השם שלם ואין הכסא שלם בעוה"ר, ויתן לב לשוב ולתקן מעשיו לבל יהא הוא גרמא בנזקין. וכן בזכירת ירושלם, כזה זכור יזכור ובמרירות יאנח, וישפוך שיחה וידרוש סליחה.

מצוות זכירת מעשה עמלק היא כדי שזכור את הגורם ל"ויבוא עמלק", והוא מה שרפו ידיהם מהתורה

ט) בספר לבושי מרדכי (בבא מציעא בהקדמה) באר זכירה זו באופן נוסף, וז"ל: אם חלילה יש התרפות מדברי תורה, אז חלילה הדבר קשה מכל המקראות המאורעות. אמרו רז"ל במדרש תנחומא (כי תצא סי' ט') על הפסוק "זכור את אשר עשה לך עמלק", משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו כרם והקיפו גדר והושיב בו המלך כלב נשכן, אמר המלך כל מי שיבוא ויפרוץ את הגדר ישכנו הכלב. לימים בא בנו של המלך ופרץ את הגדר נשכו הכלב, כל זמן שהי' המלך מבקש להזכיר חטא של בנו שפרץ הגדר אומר לו זכור אתה היאך נשכך הכלב. כך כל זמן שהקב"ה מבקש להזכיר חטאן של ישראל

מצות, ואיך צוה עליה הקדוש ברוך הוא בעת שכבר אמר שלא תתקיים.

אכן אחרי שהמצוה הזאת היא ציווי בגדר העלמה, שעיקרה שנדע את אשר עשינו אנחנו שבשביל זה בא עמלק, וא"כ היא מתקיימת תמיד, ובעת זכירת מעשה עמלק נזכור את אשר קרה לנו בעת שפרצנו את הגדר. והנה במדרש תנחומא (כי תצא סי' ט) אומר שפירצת הגדר היתה מה שאמרו "היש ה' בקרבנו", אכן המדרש תנחומא בעצמו בפרשת בשלח (סי' כ"ה) אומר, שבא עמלק בשביל רפידיים שרפו ידיהם מן התורה, וכן הוא בגמ' בכורות (ה, ב), וכן מפרש מדרש תנחומא שם בפר' בשלח (סי' כ"ז) על הפסוק "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", ז"ל, כל זמן שמשה מגביה ידיו למעלה עתידין ישראל להגביר בדברי תורה שעתידין להנתן על ידי משה, דקדק המדרש תנחומא "להגביר בדברי תורה" אם מתגברין בדברי תורה וגבר ישראל וכו'. מזה רואים אנחנו שהחטא שבשבילו נענשו בביאת עמלק הוא מהתרפות בדברי תורה, ואעפ"כ לא רצה הקדוש ברוך הוא לומר לעם ישראל זכרו את אשר פרצתם את הכרם, שהתרפיתם מדברי תורה - שרפו ידיכם מן התורה, ובשביל זה בא הכלב ונשך אתכם, כי חס על כבוד ישראל לבלי לבזות אותם, להזכיר להם עונם המר.

שרפו ידיהם מהתורה הוא עלבון יותר ממעשה העגל ולכן הסתירו הכתוב

(יא) ואף כי אמר הכתוב, "זכור את אשר הקצפת את ה' בחורב" - המעשה הנורא מעון העגל, ואף כי זה מהדברים הנסתרים מנגד עינינו, ומעשה העגל בטח איננו כפשוטה אך טעו לעשות דמות המרכבה, אעפ"כ הרי הכתוב קורא זאת עון העגל, ואעפ"כ לא חס השם על כבוד ישראל, וצוה בפירוש לזכור את המכשול שנהי' בחורב. אכן המכשול הזה לרפות הידים מן התורה זהו עלבון יותר גדול, עד שמפני כבוד ישראל צוה את הזכירה הזאת ברמז, לזכור את אשר עשה עמלק ועי"ז נזכור את אשר עשינו שנתרפו ידים מן התורה. הרי שהתרפות מדברי תורה היינו ההתרפות מבלי לעמול בתורה הוא עון מר יותר גדול ממעשה דחורב, באשר שם היתה טעות, אבל ההתרפות מעמל בדברי תורה והעצלות, שמזה יוכל להיות העמי ארצות גוברת, וזה מערער את כל היסוד של עם הקודש, ומפר הברית שכתב ה' עם ישראל.

והרי זה מפורש בדברי חז"ל (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז) ויתר הקדוש ברוך הוא על שלשה העבירות היותר חמורות, ולא ויתר על עון ביטול תורה, אבל זה עוד מגדיל הדבר שבביל ההתרפות, ההתרפות איננה ביטול, אלא אך חוסר העמל, ואעפ"כ הוא עלבון נורא, עד שחס הקדוש ברוך הוא ולא זכר את זה בפירוש, אף כי זכר מעשה דחורב, וכמאמרם בפתחתא דאיכה הלוואי אותי עזבו ואת תורת שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה מחזירן למוטב, אבל דווקא אם "מתעסקין", מתוך שהיו לומדין אין נאמר, אלא מתעסקין, שצריכין לעסוק בדברי תורה. בשכלנו לא נוכל להקיף זאת מדוע ההתרפות - חוסר העמל בדברי תורה כה גדול, אבל הבוחר בתורה הוא ברא את עולמו והוא יודע עד כמה מחריב הכל ואת עם הקודש חוסר העמל להשכיל ולהבין בדברי תורה, וכמה טובה והצלחה רבה מביא לבית ישראל ההליכה בחוקות ה' העמל בדברי תורה, לדעת תורתנו הקדושה, להבין הדברים לעומקם ועל בוריים, עכ"ל וע"ש עוד מה שהאריך בענין זה, עכ"ל הלבושי מרדכי.

שחטאו ברפידיים שנאמר "היש ה' בקרבנו", אמר להם "זכור את אשר עשה לך עמלק". הנה אמרו רז"ל, כי מצות זכור את אשר עשה לך עמלק, עיקרה נתן לנו ה' שנזכור אנחנו את אשר עשינו אשר בשבילה בא עמלק, אך בחמלת ה' על עם ישראל ובאהבתו אותם כסה הדבר וצוה עלינו לזכור את אשר עשה עמלק כדי שנזכור אנו על ידי זה את אשר נכשלנו, ונשים לבבנו לזה להזהר ממכשול הגדול.

(י) ובוזה יתבאר מה שאמר הכתוב (שמות, י"ז י"ד) "כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק". אפשר לבאר, כי מצינו שאמר ה' אל משה כששאל ואמרו לי מה שמו "מה אמר אליהם", אמר לו ה' "אהי אשר אהי", ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהי שלחני אליכם". ופירשו רז"ל (ברכות ט ב) א"ל הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור להם לישראל אני הייתי עמכם בשעבוד זה ואני אהיה עמכם בשעבוד מלכות. אמר לפניו רש"ע דיה לצרה בשעתה. א"ל הקדוש ברוך הוא לך אמור להם אהי שלחני אליכם, [פירוש כן היתה דעתי מקודם ורק לך אמרתי הדבר]. ופירש רש"י (ד"ה דיה) ז"ל, דיה לצרה שיתאוננו בה בשעה שתבוא עליהם למה תדאיבם עכשיו בבשורה קשה, ע"כ. והנה בודאי אחר כן כשניתנה התורה, ואחר שהיו ישראל במדבר נעים ונדים ארבעים שנה, ובטח קראו את ספר התורה וידעו פירוש דברי ה' אל משה אהי אשר אהי עם עם ישראל בשעבוד מלכות, ולמה הדאיב לבם אז בבשורה הנוראה הזאת.

אכן צריך לומר דאין דומה, אם היה משה שלוח אל ישראל לאמור להם השם אהי אשר אהי, שזה מורה שהשם מוכן להיות בשעבוד מלכות, השליחות שהיה אומר להם משה היה עושה עליהם רושם נורא אשר היה מדאיב לבבם באופן מבהיל, כי דבור הבא בשליחות ה' יורד עמוק עמוק. מה שאין כן הדבר אשר קראו בספר התורה, שהיא ידיעה לא בשליחות, לא עשה רושם נורא כל כך, ובאהבת ה' את עם ישראל מנע מהם הצער היותר גדול, אילו היה נאמר זאת בשליחות ה' להם.

כן הדבר במחית עמלק, הנה מצות ה' זאת לא נמלאה שיעשו זאת ישראל, שאול חמל על אגג ויצאו ממנו עמלקים, גם בימי מרדכי ואסתר לא יכלו ביום אחד לאבד את זכר עמלק, והראיה שבשושן כשניתן גם למחר לעשות עוד כן, ועוד למחר נקהלו היהודים והרגו שלש מאות מצוררי היהודים, ואילו היה ניתן גם בכל העולם לעשות כן היו מוצאים הרבה יותר מהחמשה ושבעים אלף, אך הדת ניתנה רק בשושן. ובכן נשארו עמלקים, והרי רואים אנו שאין עדנה בעוה"ר הכסא שלם, אות הוא כי לא נמחה עמלק, ואך ה' לבדו הוא ימחה את זכר עמלק ברא הקץ. וזאת אמר ה' למשה, אמור ליהושע ושים באזניו, היינו לא בגדר שליחות לכלל ישראל, כי מחיית עמלק אעשה אנכי, אנכי אמחה את זכרו, אבל ישראל לא יעשו זאת, ואם היו אומרים זאת לישראל היה זאת להם לאבד שלא יקיימו מצות ה', ויהיו שבביל זה בגלות המר והנורא, אבל באהבת ה' את עם ישראל לא חפץ להדאיב לבבם וצוה רק לשים באזני יהושע, ואף שקראו זאת ישראל, אבל כיון שלא היה הדבר שליחות אליהם, לא פעל כל כך על לבבם.

ובכן קורא הדורות מראש הלא ידע כי המצוה הזאת לא תתקיים, ואיך מצווה השם מצוה שלא תתקיים, ואם מצינו שצוה לאדם אחד בגדר נסיון כמו ציווי על עץ הדעת, אבל מצוה הנוהגת לדורות שיצוה ה' בעת שהיא איננה עתידה להתקיים, ומצות מחית עמלק היא אחת מהתרי"ג

דברים יסודיים ברורים ובהירים, המאירים את העיניים ומעוררים את הלבבות
 ממורנו ורבונו הגאון הצדיק רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל רב ומנהיג קהילתנו הקדושה
 אשר כתב בעצמו בגליונות 'המעין', ולא נתפרסמו בכתביו שיצאו לאור

געגוע - סימן לקשר

העולם הבא לעד לנצח ונצחים. ועתה בעוונותינו חסרנו כל
 זאת, מלכיה ושריה בגוים אין תורה, וחכמת סופרים תסרח,
 ויראי ה' וחושבי שמו נתונים המה למרמס, וגם ערב רב עלה
 איתם, וגם אחר שנסתלק מן העולם - הי תורה והי מצוה
 דמגנו עלן בעולם שכולו ארוך.

אמנם מצאנו תקנה, שידוע שאדם השואף ומתגעגע אל
 דבר מסויים, זו ראייה שעדיין הוא קשור אל הדבר
 עכ"פ במקצת, שאין בטבעו של אדם להצטער על חסרון
 דבר הרחוק מאיתו ואינו קשור אליו. וכן אנו, אם לא
 נתגעגע ונכסוף לתפארת ישראל של פעם, אז באמת אנו
 מנותקים לגמרי, וכמעט שאין תקנה ח"ו. אבל אם נצטער
 על העבר ונצפה ונבקש שבמהרה יבנה המקדש, עי"כ
 החזקנו את הקשר, ואפילו אם הוא חוט דק של געגוע בלב
 לא במהרה ינתק, ואז כל האוצרות אשר היו טמונים
 לישראל יפתחו לנו בבוא היום הגדול שבו הקב"ה יחזיר
 שכינתו לתוכינו, וכל אלו אשר בכו והתפללו ותחינה עינינו
 בשוכך לציון וציפו לקרבת השם ושיחדש ימינו כקדם -
 ישיגו את הקרבה הזו וישמחו בו לעד ולנצח נצחים - יהא
 חלקינו עמהם לעולמי עולמים.

(דברים - תש"ג)

כימים אלו, כאשר ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה,
 עלינו להבין איך הבכיה והאבל הם ענינו של כל
 אחד ואחד מאתנו, וכמו דכתיב, (ירמיה ו') "אבל יחיד עשי
 לך", היינו אבל של כל יחיד ויחיד. והדברים הם בשני
 ענינים, בגשמיות וברוחניות.

בגשמיות הם כל הצרות והאסונות למיניהם, מדי יום ביום
 עוברים רעות ותלאות על ראשינו שכולם הם
 תוצאה ישירה מחורבן בית מנוחתו זה כמה ימים ושנים.
 שכאשר בית ה' הגדול והקדוש היה על עמדו ותפארתו, היה
 שוכן שם מלכינו אלקינו, והיה שפע של ברכות ואושר ששון
 ושמחה בכל העולם, ונסו יגון ואנחה, וכמו שאמרו חז"ל "ולא
 הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם", וכ"ש תאוה או חבלה.
 וכך היו להם לישראל מאות שנים של אושר ושלווה, עד
 שבעוונותינו הרבים חרב בית המקדש, ושכינה הסתלקה
 מישראל, ומאז נחתו עלינו כל צר ומצוק, הלוך וחסור מיום
 ליום, ואין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו.

וביותר מורגש הדבר ברוחניות, כאשר היה בית המקדש
 קיים היו רוב מנין ורוב בנין של עם ישראל גדולים
 בתורה, צדיקים וחסידים, בעלי רוח הקדש ואנשי מעשה, וקנו
 לעצמם את הקרבה להקב"ה באופן מופלג, לזכות לחיי

נדבת הרב **דניאל אמרוסי** וב"ב שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונם באירוסים **בנם**
 הבה"ח **משה מרדכי** נ"ו עב"ג למשפ' **מזרחי** ה"ו בשעט"מ. יה"ר שירבו השמחות בביתם
 מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

נדבת הרב **חננאל משולם** וב"ב שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת **בנם גבריאל**
שלום נ"י בשעט"מ. יה"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו רב נחת מכל יוצ"ח
 כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

נדבת הרב **אליעזר פכטהלט** וב"ב שליט"א חתן הרב **יוסף צבי לרנר** שליט"א לרגל השמחה
 השרויה במעונם בהולדת **בנם אברהם ישעיהו** נ"י בשעט"מ. יה"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה
 ולמעשים טובים וירוו רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

לע"ג הצדיק המופלא מאד, הירבה את גבולות הקדושה בעיר באר שבע והסביבה, ביצר
 את חומות השבת ושאר ענייני קדושה ומצוות במסירות מתוך חן ונעימות שקרבו אחים טובים
 לאבינו שבשמים הגה"צ רבי **משה ב"ר מסעוד בן טוב** זצ"ל
 נלב"ע ה' אב תש"ע תנצב"ה
 הנוצח ע"י הרב דוד מלכה שליט"א

א-ל נא רפא נא לה
 הציבור נקרא להעתיר בתפילה ובתחנונים
 לרפואתה השלימה והמהירה בתוך שאר חולי ישראל של הרבנית
 מרת **תרצה בת קריינדל** תליט"א
 אשת חבר למורנו הגר"י טשנר שליט"א
 הזקוקה לרחמי שמים מרובים
 והן א-ל כביר לא ימאס תפילת רבים

לתשומת לב הוצאות הדפסת הגליון מרובות. לתרומות, הקדשות
 והנצחות 0527679598 או **בנדרים פלוס:**
עניינים נחוצים - תורת רבותינו שבדרום

חמרא למריה וטיבותא לשקייה
 טנא מלא ברכות נשגר קמיה ידידנו האברך החשוב חו"ב מיקרי קהילתנו מוכה הרבים הרה"ג
 ר' **און אברהם הכהן סקלי** שליט"א
 עורך הקובץ החשוב "מנורה בדרום" - מתורת רבני ואברכי קהילתנו, לרגל הופעת **גליון**
החמישים, החותם ארבע שנים רצופות שבהם הופיע הקובץ מידי חודש בחודשו, במסירות
 עצומה לשם שמים! וע"ז זה מתורגם ומתנשא כבוד התורה בדיבוק חברים מופלא, וקנאת
 סופרים תרבה חכמה!
 נברכו שיזכהו הש"ת להמשיך הלאה ביתר שאת להעלות את הנרות אל מול פני המנורה לאורך
 ימים ושנים, לתועלת כלל אברכי הקהילה הקדושה, להגדיל תורה ולהאדירה, מתוך מנוחת
 הנפש, ברכה והצלחה, שלום ושלווה, השקט ובטח כל הימים!
 מעריכים ומוקירים: אברכי הקהילה, רבנן ותלמידהון

נדבת הרב **אשר נח זינגר** וב"ב שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת **בנם** נ"י
 בשעט"מ. יה"ר שיזכו להכניסו בביתו של אא"ה בעתו ובזמנו ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים
 טובים וירוו רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג.
שמחת השלום-זכר' תתקיים א"ה בליל שב"ק בבית חמיו הרב ראובן שניידמן שליט"א (רח'
 נתיבות המשפט 37 קריית ספר). הברית תתקיים א"ה ביום א' באולמי נוף עלית (9:30)

נדבת הרב **בן ציון עובדיה** שליט"א חתן הרב **דניאל קדם** שליט"א, לרגל השמחה השרויה
 במעונם בהולדת בתם **מיכל** תחי' בשעט"מ. יה"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
 וירוו רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

נדבת הרב **אברהם ישעיהו מלאכי** וב"ב שליט"א חתן ידידנו הבלתי נשכח מעמודי החסד
 בקהילתנו הרב **אברהם אבא** זצ"ל, לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת **נכדם אוריאל** נ"י
 בן לבנם הרב **יהושע זאב** שליט"א. יה"ר שיזכו הוריו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים,
 וירוו הורוים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

לע"ג איש אשר רוח בו שכל חייו היו מקשה אחת של עבודת ה' בשלמות בכל מצב, בכל
 מקום ובכל זמן, היה דוגמה ומופת למסירות נפש אמיתית לה' ולתורתו, העמיד תלמידים
 הרבה בגלות בריית המועצות ובארץ ישראל הגה"צ רבי **יצחק יוסף ב"ר בן ציון זילבר** זצ"ל
 נלב"ע ח' אב תשס"ד תנצב"ה
 הנוצח ע"י ה"ה הרב יוסף פוליאנסקי שליט"א והרב ש.י. שליט"א

לרפואתה השלימה של מרת **שמחה זהבה בת שפרה** בתושח"י

ואם לאו - תיחשבו שוטים!

יפה - הוא כשלעצמו אפס אפסים, אין בו מאומה.

דרך הירח יכול להשתקף כל אור השמש, עד שיהיה מי שיטען שאין בכלל ירח. מאידך, דרך הראי יכול להשתקף חושך גמור, עד שיהיה מי שיטען שאין בכלל מציאות של שמש!

לכן, אם כלל ישראל אינם שומרים את מצוות התורה - ייחשבו לשוטים! הגרועים שבאומות! מדוע? כי הם כשלעצמם - אין להם כלום! יכולים הם להיות שפלים שבשפלים, כעפר שעל פני האדמה. האומה היחידה שעלולה להתרוקן מכל תוכן היא האומה הישראלית.

ואכן בעוונותינו הרבים ראינו זאת בדורנו. בנו לעצמם מדינה - ואין להם כלום, ממש אפס מוחלט. לכל מדינה, כגון רוסיה או אמריקה, יש את הנוסח שלה. מה הנוסח של מדינת ישראל? כלום! כי אכן, ליהודים מצד עצמם אין כלום.

לכן עם ישראל נחשב למידת המלכות, פירוש - שדרכם יכולים להתגלות כוחותיו של הקב"ה בעולם. כאשר הקב"ה רוצה לגלות את טובו ית', הוא מגלה זאת באמצעות עם ישראל.

מי שרוצה כיום לראות את גבורות ה', רואה זאת בתוך עם ישראל: כבשה אחת בין שבעים זאבים, והיא ממשיכה לשרוד מזה אלפי שנים. אין זה מכוחו של עם ישראל אלא מכוחו של הקב"ה, אבל לעם ישראל מצדו אין כלום, הוא כ'ראי' בעלמא המשקף את כעבוד מלכותו ית' בעולם.

"כִּי הוּא הַכְמָתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים ... רַק הַשְׁמֵר לְךָ וְשִׁמְרֵךְ נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים" (ד', ו'-ט')

"אז כשלא תשכחו אותם ותעשום על אמתתם תחשבו חכמים ונבונים, ואם תעוותו אותם מתוך שכחה תחשבו שוטים" (רש"י)

המוכן בדברי חז"ל אלו, "ואם תעוותו אותם מתוך שכחה תחשבו שוטים", נראה כך: הגויים דומים לשמש. לכל אחת מאומות העולם ישנה תכונה מסויימת. לאומה אחת יש את כח החסד, אומה אחרת - כח של גבורה, ולאומה נוספת - כח של מסירות נפש וכדו'.

האומה היחידה שהיא דומה לירח, לית לה מגרמה כלום - היא עם ישראל. זהו יסוד גדול: לעם ישראל אין שום תכונה עצמית משלו. התכונה היחידה שיש להם היא, שדרכם יכול להשתקף אורו של הקב"ה.

משל למה הדבר דומה? בבית ישנם חפצים מסויימים; שולחן, כסא, כף, מזלג, וגם ראי [מראה]. לכל אחד מהחפצים הללו יש איזשהו כוח, תכונה כלשהי, אבל לראי אין שום כוח. לא ניתן לאכול בעזרתו וגם לא לשבת עליו. אלא מה? דרך הראי ניתן לראות מראות יפים ונהדרים. אין גבול לתמונות הנפלאות שהראי יכול לקבל בתוכו. אבל אם לא נציב אותו מול תמונה

כלל ישראל - עבדי ה'

נוסע הביתה. ואז הוא אומר לעצמו: רבש"ע, אינני מתמיד גדול. בטוב לבי למדתי היום כמה שעות, ועוד אומרים לי ללמוד בלילה כמה שעות נוספות?! רבש"ע, מה רוצים מחיי? וכי הייתי מחוייב ללמוד ב'בין הזמנים'?! הן לפני שנה ולפני שנתיים לא למדתי כלל ב'בין הזמנים'. יבוא יום שאהיה מתמיד, אבל היום אני חושב שמספיק לי לימוד של כמה שעות בבוקר...

רבנותי, זוהי טעות יסודית בכל המושג של היהדות. כי יסוד היהדות הוא עבדות, ותמצית סוגית העבדות נאמרה ע"י הקב"ה במילים ברורות: "אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו, ואם תמאנו ומירתם חרב תאכלו". הקב"ה כביכול אומר: אל תעשה לי טובות... אתה עבד שלי! בראתי אותך והוצאתי אותך ממצרים, ואל תתערב בחשבונות שלי מדוע ציוויתך לעשות כך. זוהי פקודה - "והגית בו יומם ולילה", ואני עומד עליך עם מקל, עם חרב, לדאוג שתקיימה, בין אם אתה חילוני, בעל הבית, או בן תורה!

ובדורנו ישנם, רח"ל, מחלות, ישנם אסונות. הייתי לא מזמן באזכרה של אשה צעירה שנפטרה מאותה מחלה נוראה והותירה אחריה תשעה יתומים קטנים! הייתי גם באזכרה של בחור בן שמונה-עשרה שנהרג בתאונת דרכים, ואחרי שגמרתי לדבר שאלו אותי: למה לא הזכרת בדבריך שבמושב זה, לפני יומיים, נהרגה אשה בת עשרים ושתיים? אמרתי: מפני שלא ידעתי. וכל זה בשבוע אחד!

הקב"ה מדבר אתנו בשפה ברורה מאוד! לא מוצא חן בעיניו, כביכול, הלימוד שלנו. לא לומדים מספיק. הוא דורש מאתנו: "והגית בו יומם ולילה", לא פחות! בלי שום פשרות וויתורים!

"אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו, ואם תמאנו ומירתם חרב תאכלו" (מתוך ההפטרות)

ישנה נקודה חשובה מאוד שרבים מאתנו טועים בה. ניקח כמשל יהודי בעל תשובה שהיה מחלל שבת בפרהסיא. הוא היה במ"ט שערי טומאה, וה' עזר לו והוא חזר בתשובה. הוא עדיין לא שומר הכל, אך הוא נמצא בתהליך של עליה - שומר שבת, לא אוכל חזיר וכו'.

הוא נמצא באיזה מקום, והוא רעב. נכנס לאיזו חנות, רואה מוצר כלשהו, לא חזיר ח"ו, אך הוא לא בטוח בכשרותו, ואעפ"כ הוא מחליט לאכול אותו. מה עובר לו במחשבתו בשעה שהוא אוכל?

כתת ההכרה שלו הוא עושה חשבון כזה: רבש"ע, אני הייתי חילוני, ואתה כתבת בתורה שלך 'עבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר'. הייתי יכול להישאר חילוני, עובדה שכל האחים שלי נשארו חילונים... אבל אני, בטוב לבי, חזרתי בתשובה וויתרתי על חילול השבת. אבל שלא לאכול מאכל זה!? אין צורך להגזים...

שלב נוסף: 'בעל הבית' לומד בכל לילה שיעור גמרא. אחרי השיעור הוא מגיע הביתה, מתיישב על הספה ומתחיל לקרוא עיתון. הוא רואה למולו ארון מלא ספרי קודש. מה הוא אומר לעצמו? - רבש"ע, אני לא אברך, אני בעל בית. התנדבתי בטוב לבי ללכת לשיעור גמרא, וא"כ אין צורך להגזים... אסור לי לקרוא את העיתון?! וכן הלאה.

וכעת הגענו לבני התורה. בחור ישיבה לומד היטב ומשתדל להיות נוכח בכל סדרי הישיבה. מגיע 'בין הזמנים' והוא

תוכחה ומוסר¹

לכא מצב של רפיון שיגרום לנפילה, ולכן נבואת התוכחה שישעיה הנביא הקדים, נאמרה לצורך קיום נבואת הנחמה שמסר לכלל ישראל לאחר מכן, וכחלק משליחותו של ישעיה הנביא למסור נבואות נחמה מסר להם את דברי התוכחה והמוסר הללו, ולכן גם נבואת התוכחה שקדמה לנבואת הנחמה נחשבת שנאמרה בשליחות ה', כדכתיב (שם): "כי ה' דָּבַר".

ג. וראיה ליסוד הדבר, שיש צורך להקדים בדברי תוכחה בכדי לשמור את אמירת דברי השבח, מצינו בדברי חז"ל בעוד מקום.

דכתיב בריש פרשת דברים (א, א'): "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל", ואיתא במדרש רבה (א, ב): "אלה הדברים" - זה שאמר הכתוב 'מוכיח אדם אחרי חן ימצא, ממחליק לשון' (משלי כ"ח), רבי פנחס בשם רבי חמא בר חנינא אמר, 'מוכיח' - זה משה, 'אדם' - אלו ישראל, וכו' (הוכיחם משה) בשביל להביאן אחרי וכו', 'ממחליק לשון' - זה בלעם, שהחליק בנבואותיו, וגבה לָפֶם ונפלו בשיטים", עכ"ל.

מבואר שמה רבינו היה מוכיח את כלל ישראל בכל עת, בכדי לשמור את מצבם הרוחני, אך בלעם הרשע הרבה בנבואתו באמירת שבחים מרובים של כלל ישראל, בלי להקדים באמירת דברי תוכחה לשבחים שמסר בנבואתו לישראל, ולכן מכח כך נגרמה נפילה גדולה לכלל ישראל, שהרי בשעה שבלעם הרשע מסר את נבואתו, כל כלל ישראל שמעו את דבריו בדרך נס, כדאיתא בילקוט שמעוני (בלק, אות תשס"ו): "רבי אליעזר הקפר אומר, נתן האלקים כח בקולו, והיה עולה מסוף העולם ועד סופו", וכשכלל ישראל שמעו את דברי שבחיהם, בלי שהיתה להם הקדמה של דברי תוכחה, גבה ליבם ונפלו בשיטים, (והתבאר בארוכה בשיחת פרשת בלק ובפרשת וזאת הברכה, ע"ש).

וזוהו היסוד העולה, שבכדי לשמור את דברי השבח והנחמה שאומרים לפני האדם, צריך להקדים ולומר לו דברים שיעזרוהו שלא יבא לידי גבהות הלב ורפיון.

ד. ובאגרת הנחמה לרבינו מימון אבי הרמב"ם כתב, שאת המזמור: "תִּפְלֶה לְמִשְׁה אִישׁ הָאֱלֹקִים" (תהילים צ), שיש בו הרבה דברי תוכחה ומוסר, כמו: "תִּשָּׁב אָנוּשׁ עַד דָּפָא, וְתִאֲמַר שׁוּבוּ בְנֵי אֲדָם" (פס' ג), וכו', אמר משה רבינו סמוך לפטירתו, באותו היום בו משה רבינו עמד להרבות באמירת שבחים וברכות לכלל ישראל הכתובים בפרשת "וזאת הברכה", כדוגמת הפס' (ל"ג, כ"ט): "אֲשֶׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ עִם נוֹשֵׁעַ בְּהַ, מִגּוֹ עֲזָרְךָ וְאֲשֶׁר חָרַב גְּאֻתְךָ", וגו', והוסיף הרבינו מימון, שאחר זמן מצא שכן כתוב גם כן בספרי.

ולפי האמור מאוד מובן, מדוע משה רבינו הקדים אמירת דברי תוכחה לכלל ישראל לפני שהרבה באמירת שבחיהם, כיון שמה רבינו רצה שלא יגרם לכלל ישראל מצב של גבהות הלב מתוך שמיעת ריבוי שבחיהם, ואז הם היו עלולים ליפול ממדרגתם, כמו שאכן קרה להם מתוך שמיעת ריבוי השבחים שאמר בלעם הרשע, שגבה ליבם ונפלו בשיטים, אלא אדרבא משה רבינו ביקש שתהא להם התעלות בשמיעת שבחיהם, ולכן הקדים את אמירת דברי התוכחה והמוסר, שמתוך כך תהא שמירה למצבם הרוחני.

א. כתוב בהפטרת פרשת דברים: "חֲזוֹן יִשְׁעִיהוּ בֶן אַמּוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם ... שָׁמְעוּ שְׁמַיִם וְהֶאֱזִינִי אֶרֶץ כִּי ה' דָּבַר, בְּנִים גְּדֹלְתֵי וְרוֹמְמֵתֵי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי" (ישעיה א, א-ב).

וצריך לבאר, מדוע ישעיה הנביא פתח את ספרו בדברי תוכחה קשים כלפי כלל ישראל, כדכתיב (שם): "בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי", הרי כל עיקר הנבואות שישעיה הנביא מסר לישראל היו נבואות נחמה, כדכתיב (ישעיה ו, ח'): "וְאֶשְׁמַע אֶת קוֹל ה' אֹמֵר אֶת מִי אֲשַׁלַח וּמִי יֵלֶךְ לְנֹו, וְאֹמֵר (ישעיה) הַנְּנִי שְׁלַחְנִי, וּבִיָּאָר בַּסֶּפֶר "בית הלוי" על התורה (שלהי פרשת בשלה, בהגה"ה ד"ה בילקוט), שישעיה הנביא ביקש מאת ה' כשאמר "הנני שלחני", שהוא יהא הנביא שימסור את נבואות הנחמה לכלל ישראל, ולא את נבואות התוכחה, והקב"ה קיבל את בקשתו, וישעיה הנביא זכה למסור נבואות נחמה לכלל ישראל יותר מכל הנביאים, כדאיתא בילקוט שמעוני (ישעיה, אות ת"ו), שישעיה הנביא אמר (פרק נ'): "ה' אֱלֹקִים פָּתַח לִי אָזְנוֹ" לשמוע קולו, כשאמר (הקב"ה): "את מי אשלח", ונתן בי דעת לומר 'הנני שלחני', ואנכי לא מריתי, לפיכך וכו' נתנבאתי נחמות יותר מכל הנביאים, ולא עוד אלא נחמות כפולות, 'שש איש' (ישעיה ס"א), 'התעוררי התעוררי' (שם נ"א) וכו', " עכ"ל.

ואם כן יש לבאר, מדוע ישעיה הנביא התחיל את ספרו בדברי תוכחה, הרי הנבואות שמסר לכלל ישראל היו נבואות שיש בהם דברי נחמה ולא דברי תוכחה.

ועוד צריך ביאור, שהרי נביא המוסר נבואה בשליחות מאת ה', יכול להיות שליח דוקא בנבואות לטובה ולנחמה, וכמו שביאר ה"בית הלוי" (שם) את טעם הדבר, משום שגדר שליחות הוא שהשליח יהא כמו המשלח, ושליחות אמירת נבואה מאת ה' יכולה להתקיים רק בנבואה לטובה, ולא בנבואה לרעה, משום שאין הקב"ה מיחד שמו על הרעה, וכמו שכתב התוס' (במס' תענית, דף ג. ד"ה "ואילו"), ואם נביא אומר נבואות של פורענות, לא נחשב כאומרם בשליחות ה', אלא בעבור ה', ונחשב בזה שהנביא אמרם מעצמו, והביא ה"בית הלוי" ראייה לכך מלשון הילקוט: "ירמיה כשאמר נחמה, אמר: 'כה אמר ה' זכרתי לך', וכשאמר תוכחה אמר: 'דברי ירמיהו', כלומר שבשעה שירמיה הנביא אמר נבואת נחמה, היה זה בגדר נבואה בשליחות ה', לכן אמר "כה אמר ה'", אך בשעה שירמיה הנביא אמר נבואות תוכחה, לא היה זה בגדר נבואה בשליחות ה', אלא רק אמירת דברי נבואה בעבור עבודת ה', אך לא בשליחות ה', לכן ירמיה הנביא אמר: "דברי ירמיהו", והוסיף הבית הלוי שכן מצא כתוב בכתבי האר"י ז"ל, שרק נבואה לטובה ולנחמה היא נבואה הנמסרת בשליחות מאת ה', לכן בשעה שישעיה הנביא ביקש לומר נבואה שיש בה דברי נחמה, אמר: "הנני שלחני" (שם), דהיינו נבואת נחמה שהיא בגדר שליחות מאת ה'.

ולפי זה צריך ביאור, כיצד ישעיה הנביא פתח את ספרו בחזון של תוכחה בשליחות מאת ה', כדכתיב: "כי ה' דָּבַר", הרי את נבואות התוכחה אין הנביא מוסר בשליחות ה'.

ב. ונראה לי שבכדי שיהא קיום ושמירה לנבואות הנחמה, ישעיה הנביא היה חייב לפתוח בדברי תוכחה ומוסר, כיון שאין קיום לריבוי דברי הנחמה ללא הקדמה של דברי תוכחה, שכאשר שומעים רק דברי שבח ונחמה יכול

1. דברי רבינו זצוק"ל מתוך הספר 'אמרי חיים' ע"י הרב ירמיה ורון שליט"א. יה"ר שזכות רבינו זצוק"ל תעמוד לו ולביתו להתברך בכל מיילי דמיטב ברו"ג ויזכו לרוות נחת מכל יוצ"ח, אכ"ר.

בתוככי משפחתנו המאושרת (חלק ו', מעובד ע"פ ועדים)

"קצת טוב", אלא בהיותו מיטיב תכלית הטוב (ז"א מקסימום טובה) שאפשר לברואים שיקבלו!"

הנה הדגיש הרמח"ל שהבא להיטיב עם אחרים יש לו להיזהר, שלא ימלא את "כלי הקיבול" של המקבלים מעבר ליכולתם, פן ינזקו מעודף טובה וממדרגה הגבוהה יותר ממידתם. אע"ג שהנותן חפץ מאד להיטיב עם הברואים שמסביבו. וברגע זה אנו נזכרים בסיפור על ה"גולם" מפראג שביקשוהו להביא מים, רץ הגולם וסחב דלי אחר דלי עד שהוצף הבית...

ובהמאירי (אבות פ"א מ"א) ביאר על "ועשו סייג לתורה": "לעולם יזהר אדם לשמור פתחי פיו לתת להם (סייג) בל יכביד השומעים בהם. וכל שכן כשמדבר בדברי תורה, שלא ידבר בהם אלא בזמן הראוי, בשיעור הראוי, ובמקום הראוי לו, ובדברים הראויים לו, אם מצדו אם מצד השומעים."

"זזהו" אמרם "עשה סייג לדבריך", כדרך שעשה הקב"ה סייג לדבריו. עניינו כמו שהקב"ה נתן התורה והמצוות והחקים כפי מה שראוי לאדם לסבול לפי המונח בטבע, עליו אין להוסיף, וממנו אין לגרוע, כן יהיו דברי האדם במדה במשקל ובמשורה, וכל שכן בדברי תורה."

עוד כתב המאירי: "אמרו במשלי הערב, על חכם אחד, שהיה מאריך בדבריו יותר מדאי, ושאלו לו מדוע אתה עובר הגבול להאריך כל כך. ואמר להם: "כדי שיבינו הפתאים". אמרו לו: "בעוד שיבינו הפתאים, המשכילים יקצו". ומשמע מדברי המאירי שיש לסלול דרך בינונית שתתאים הן למשכילים והן לפתאים."

הצדיק ר' נחום מהורודנא היה מתדפק על פתחי נדיבים, לזכותם בנדבה לטובת עניי העיר. פעם אחת, בליל חורף קר ורוח סערה נקש על דלתו של עשיר גדול. העשיר פתח את הדלת, תמה לראות מיהו הבא אליו בשלג, וכשראה את הצדיק ר' נחום, הזמינו בכבוד ובהתרגשות להכנס לסלון ביתו ולהנפש ליד התנור המוסק.

ברם, ר' נחום סירב, ונעמד מחוץ לפתח הבית והחל לתאר לגביר את גודל מצוקתם של העניים, שאין להם עצים להסיק את ביתם הדל.

הגביר שב והציע לצדיק להכנס פנימה, אבל ר' נחום בשלו. נושא דבריו בבכי לטובת העניים העלובים. והסביר לבעל הבית: בדקות אלו, כשאתה עומד מחוץ לבית וסובל מהקור העז, ודאי תבין יותר את מצוקת העניים. ותפתח את ידך ברוחב לב! מי שאינו 'חי' את סבל השני לא יוכל להשתתף עמו כהוגן! **אבי** המשפחה חייב אף הוא ל"רדת" אל בני ביתו, להבין את רגשותיהם ואת צרכיהם. להתעניין כל הזמן עם יד על הדופק במצבם, ולהגיב בהתאם.

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שאל, כתוב (דברים לג, א): 'משה איש האלוקים', אומרים חז"ל (דברים רבה יא, ד): 'א"ר אבין, מחציו ולמטה - איש, מחציו ולמעלה - האלוקים'.

ושאל המשגיח זצ"ל: משה רבינו היה במדרגה הגבוהה ביותר, אם כן שיהיה כולו 'איש האלוקים'? מדוע 'מחציו ולמטה איש'? וביאר שאת מעלת 'איש' צריכים 'בשביל האחר'.

הקב"ה מזווג איש ואשה, ומוסר בידיהם את אחד התפקידים החשובים והאחראים ביותר בעולם: להקים קן משפחתי, שיהיה מרופד היטב, חם ונעים להורים ולגוזליהם. ושהקן יהיה מושתת על שלום, על אהבה קדושה ועל טהרה, על נתינה ועל ויתור. אבא ואמא צריכים להעמיד את הבית על יסודות של עשיית רצון השם ועל ערכי אמת, ולאורם לחנך את בניהם לסור מרע ולעשות טוב, וכל זאת מתוך אושר ושמחה ומאור פנים - "עבדו את ה' בשמחה".

במאמרים הקודמים זכינו להרחבת הדעת מאת רבותינו וספריהם בעיצוב דמותו של האבא - הקברניט של ספינת המשפחה. כאשר רב החובל אוזח בהגה הספינה בידים בטוחות ומאושרות, ובד בבד מיסב את ראשו מפעם לפעם במאור פנים לאחור אל משפחתו להבין לליבם ולצרכיהם, אזי יוכלו הוא והאמא היושבת בירכתי הבית, ושתיילי הזיתים שלהם להפליג בבטחון ובנחת גם מול הגלים השוצפים של החיים - ולהטיל עוגן בהצלחה בנמל היעד - "וראה בנים לבניך שלום על ישראל".

וכשהקברניט מבקש מהתורה את "מפת חיי העולם" ואת המצפן לפיהם ינווט את דרכו, כדאי לפתוח בהנחייה "איך לא להתנהג".

הרב שלמה וולבה ב"עלי שור" (ח"ב, קצו) מנחה אותנו "איך להתלמד", דהיינו להכיר את הדמויות שמסביבנו, ללמוד ולהבין את דעותיהם ואת תכונותיהם, ולאור זאת להתנהג מולם בבחינת "לדעת להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד", כפי הנהגתו המיוחדת.

וכך מתאר "העלי שור" מצב קיצוני של בעל ואב, הפוסע פסיעותיו הראשונות בביתו שלו: "בעל בית כבר רגיל מאז חתונתו להתקל בביתו בדברים תמוהים: לא מובנת לו דעת אשתו והנהגתה בהרבה ענינים, והוא כבר התרגל להגיב לפי הרגשתו, בלי נסיון להבין אותה".

"רמי מבין את ילדיו למה משתוללים, מתעקשים, מתקוטטים? האב הטרוד ואינו סובל את ההפרעות שלהם, מגיב עליהם בו ברגע כפי הרגשתו: צועק, סוטר, כועס, מבלי שיטריח את עצמו להבין למה הם מתנהגים כך".

מתרגל אדם לחיות בביתו במשך שנים בלי נסיון להבין מה קורה בסביבתו הקרובה. הנזק הצומח מזה ברור הוא, ואין צריך להאריך לתארו".

וכאן מדריך אותנו הרב וולבה מה הם הצעדים שעלינו לנקוט כדי להתלמד ולהרחיב ולהעשיר את עולמנו: "כאשר נתחיל להתלמד מבני ביתנו ייתכן שיתגלה לפנינו עולם חדש ממש - תקופה חדשה בעניני שלום בית וחינוך הילדים. נתחיל, איפוא, להתלמד שלש פעמים ביום להבין אשה ובנים, אחרי כל השלבים בעבודת ההתלמדות שכבר עברו, יש תקווה גדולה שלא תוגבל ההתלמדות לשלש פעמים בלבד, אלא היא תשתרע לכל המצבים והזמנים, בפרט בבית, שזה עיקר מקום התורפה של אי - התלמדות. אי אפשר שלא ירגיש "המתלמד בהתלמדות" איך התרחב עולמו הפנימי בעקבות פעולות אלו וממש שחייו נהיו יותר עשירים".

הרמח"ל כתב ב"דרך השם" (ח"א, פ"ב): "בהיות חפצו יתברך שמו להיטיב לזולתו, לא יספיק לו בהיותו מיטיב

שהתלמידים צריכים מצידם להתאפק ולא ל"שתות יותר מדי".

כשבאר המלאכים אל אברהם ושרה לבשרם על הולדת יצחק נאמר "ויאמרו אליו איה שרה אשתך" והביא שם את המדרש: "שאף לשרה שאלו "איו אברהם". למדנו: שישאל אדם באכסניא שלו (ז"א על מארחיו) **לאיש על האשה, ולאשה על האיש.**

נשים לב: לאורח יש חובה מיוחדת לשלם למארחיו בסגנון כזה! **וכב"מ** (פז). "יודעים היו מלאכי השרת ששרה אמנו באהל היתה אלא מאי 'באהל' - 'כדי לחבבה על בעלה". וכבר לימדו חכמים: הרי אברהם בן צ"ט שנים ושרה בת פ"ט שנים. ועדיין צריך לחבב את האשה על בעלה ואת הבעל על אשתו! והתשובה: אכן כן! גם לעת זקנה חובה להרבות אהבה ואחווה ושלוש ורעות! ואם מלאכי מרום עוסקים בצרכי בני אדם, אע"פ, שלעצמם אין להם קשר לענין, על אחת כמה וכמה שבני הזוג ישקדו להרבות אהבה ושמחה בביתם, ודשנים ורעננים יהיו.

עוד למדנו לקח חשוב: שלא די שבני הזוג לבדם יחזקו את הקשר ביניהם, אלא שהם נזקקים לסיוע מהסובבים אותם לחבבם זה לזו! כלומר, כמה חשובה ונחוצה "מחמאה מבחוץ" (כמובן בגדרי הצניעות, ולשם שמים) כדי לחזק ולהשביח את יפיו ובנינו של "קן היונים".

"כיונים אל ארובותיהם"

והביא דוגמה: אברהם אבינו שחט שלוש פרות כדי לתת לאורחיו לשון בחרדל, שזה היא הנאת האכילה. ומאיך מצינו בדברי חז"ל (שיר השירים רבה, א, נ"ח): "אברהם ממרר עצמו ומסגף עצמו בייסורים וכו', שהוא מותאם בין שכינה למלאך". וא"כ ביאר המשגיח זצ"ל, אם משה רבינו היה כולו בבחינה הזאת שנקראת 'אלוקים', אז גם את אחרים הוא היה מסגף, כי לא היתה לו שום השגה מה אדם צריך. אבל ודאי דבעצם, מדרגתו היתה עד כדי כך שהוא יכול היה להיות כולו 'אלוקים', אלא ש'איש' נצרך לעבודה, שישארו לו ההרגשים הללו, בכדי שיבין מה בן אדם אחר צריך".

החזון איש זצ"ל עסק באיזה שידוך, ובמהלכו התעניין בפרטי הדברים הנוגעים, שיהיה לבני הזוג רווחה גשמית, שיהיה כך וכך וכו'. אמרו לו: איך רבינו שם דגש על דברים כאלו?! ענה החזון איש: אני לא חי פה ולכן אני לא מתעניין בעולם הזה. אבל הם חיים פה, וכשחיים פה צריכים את זה. (מהביאור הנפלא "חובת האדם" להגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א על מסילת ישרים).

החפץ חיים היה עולה מדי ערב לשיבה בראדין, ומורה לבחורים, שהתמידו ואיחרו בלימודם, שיפנו לאכסניה שלהם כדי ללון ולאסוף כח לעבודת היום הבא. כלומר: לא רק שהמחנך אמור לצמצם את מידת השפע לתלמידים, אלא

בליל זה יבכין וילילו בני

עצרת בכי ומספד

על חורבן בית קודשנו ותפארתנו

תתקיים בליל תשעה באב

בביהמ"ד קויתי ה'

דברי קינה ונהי

ממורנו מרא דאתרא שליט"א

בשעה 22:15

אי מה היה לנו

וכל דור שלא נבנה בימיו וכו'

וכל המתאבל על ירושלים זוכה

ורואה בבניינה

ביום תשעה באב אחה"צ יתקיימו דרשות

בעניני חורבן בית המקדש

בביהמ"ד קויתי ה' (ס') בשעות כדלהלן:

16:15 הרב יצחק אייכנשטיין שליט"א

17:00 הרב שמואל סרויה שליט"א

17:45 הרב יהונתן פרלמן שליט"א

וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה

הדרשות לע"נ הרה"ג רבי יואל ב"ר אהרן שוורץ זצ"ל

בליל שבת קודש בין קבלת שבת למעריב

ישאו דברים הרכנים הגאונים

קויתי ה' (א) - מורנו מרא דאתרא שליט"א

אוד אביעורי - הרב יהונתן פרלמן שליט"א

אילת השחר - הרב שמעון קוגל שליט"א

זכרון אליהו - הרב יוסף הרשקוביץ שליט"א רב ביהמ"ד

חניכי הישיבות (שושנים) - הרב הניאל אטלן שליט"א

חניכי ישיבות (פרויקט) - הרב יוסף קטיפיאן שליט"א

ישיבת אופקים - הרב מנחם גולדברג שליט"א רב ביהמ"ד

קויתי ה' (ס) - הרב ישראל אברמסון שליט"א

שויתי ה' - הרב צבי וילנסקי שליט"א רב ביהמ"ד

שערי הפילה - הרב דוד הלוי שטרן שליט"א

תפארת תורה - הרב שלמה לוי שליט"א רב ביהמ"ד

לתשומת לב הוצאות הדפסת הגליון מרובות. לתרומות, הקדשות

והנצחות 0527679598 או בנדירים פלוס:

[עניינים נחוצים - תורת רבותינו שבדרום](#)